

Møteinnkalling

Utvalg: **Breheimen nasjonalparkstyre**
Møtested: Billingen seterpensjonat i Skjåk.
Dato: 24.11.2021
Tidspunkt: 09.00

Eventuelt forfall må meldes snarest til fmopsmg@statsforvalteren.no. Vararepresentanter møter etter nærmere beskjed.

Saksliste

Utvalgs-saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv-saksnr
ST 24/21	Godkjenning av innkalling og sakliste - val av to medlemmar til å skrive under protokoll saman med styreleiar		
ST 25/21	Mysubytta LVO- Utsatt frist for gjennomføring - Riving av plattig framfor seterhus - Rita Brekkum		2019/16363
ST 26/21	Bestillingsdialogen Breheimen 2022		2021/11729
ST 27/21	Delegerte vedtak		
DS 32/21	Delegert vedtak - Breheimen NP - Høyrokampen NAT - Dispensasjon - 2021 - Drone - Leting etter sau - Lom sambeitelag		2021/9605
DS 33/21	Delegert vedtak - Breheimen NP - dispensasjon - motorferdsel - 2022 - snødekt mark - transport til hytte i Lundadalen - Stein Magne Lundemo		2021/10791
ST 28/21	Referatsaker		
RS	Rapport 2021 - Breheimen NP - midlertidig installasjon - prototypetest av flomvarslingstjeneste på vassdraget Skjøle i Lundadalen - Flomrespons - Pipelife Norge AS		2021/5826
ST 29/21	Eventuelt		

**ST 24/21 Godkjenning av innkalling og sakliste - val av to medlemmar til
å skrive under protokoll saman med styreleiar /**

Arkivsaksnummer: 2019/16363-4

Saksbehandlar: Stein Magne Grevrusten

Dato: 16.11.2021

Utval	Utvalssak	Møtedato
Breheimen nasjonalparkstyre	25/21	24.11.2021

Mysubytta LVO- Utsett frist for gjennomføring - Riving av platting framfor seterhus - Rita Brekkum

Innstilling frå forvaltar

I styremøte den 24. november 2021 har Breheimen nasjonalparkstyre vedteke å gje Rita Brekkum utsett frist for riving av platting framfor seterhus i Mysubytta landskapsvernområde. Platting skal fjernast innan 20. juli 2022. Det blir elles vist til vurderinga nedanfor og vilkår i vedtak med krav om retting med saksnummer 2015/5516.

Vedtaket kan klagast inn for Miljødirektoratet av ein part eller andre med rettsleg klageinteresse, jf. forvaltningslova § 28. Frist for klage er tre veker frå vedtaket er motteke. Ei eventuell klage stilast til Miljødirektoratet, men sendes til Breheimen nasjonalparkstyre.

--- slutt på innstilling ---

Dokument i saka

- Søknad om utsett frist for gjennomføring av retting. Rita Brekkum. Datert 26. august 2019.
- Vedtak om retting av tiltak. Breheimen nasjonalparkstyre. Styremøte 6. desember 2018.
- Mysubytta landskapsvernområde - Dispensasjon - 2015 - Restaurering og tilbygg til seterhus på Brekkomsetra gnr. 246/1 - Rita Brekkum Saksnummer 2015/5516

Saksopplysningar

I søknad datert den 26. august 2019 søker Rita Brekkum om utsett frist for gjennomføring av retting/fjerning av platting framfor seterhus i Mysubytta landskapsvernområde. Brekkum

søkker om utsetting av fristen med bakgrunn i spørsmål om gjennomføringa som kom fram i synfaring den 23. september 2019.

Heimelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev datert 1. februar 2011 delegert forvaltningsmynde for Mysubytta landskapsvernområde til Breheimen nasjonalparkstyre i medhald av § 62 i naturmangfaldlova.

Verneformål – forskrift

Føremålet med Mysubytta landskapsvernområde er å ta vare på eit natur- og kulturlandskap med økologisk verdi, kulturell verdi, opplevingsverdi, og som er identitetsskapande.

Vidare er føremålet med vernet å:

- ta vare på verdifullt setermiljø, vegetasjon og kulturminne som utgjør ein vesentleg del av landskapet sin eigenart.
- ta vare på eit stort samanhengande naturområde med rikt dyre- og planteliv som pregar landskapet.
- ta vare på geologiske førekomstar og landskapsformer.
- ta vare på vakker og særprega vassdragsnatur.

Ålmenta skal ha høve til natur- og landskapsoppleving gjennom utøving av naturvenleg og enkelt friluftsliv med lita grad av teknisk tilrettelegging.

I § 69 i naturmangfaldlova om retting og avbøtande tiltak står det:

Myndigheten etter loven kan pålegge den ansvarlige å rette eller stanse forhold som er i strid med loven eller vedtak med hjemmel i loven.

Den som ved å overtre loven eller vedtak med hjemmel i loven forårsaker fare for forringelse av naturmangfoldet, skal sette i verk tiltak for å forhindre at slik forringelse skjer. Har forringelsen allerede inntrådt, gjelder plikten hindring av ytterligere forringelse og – om mulig – gjenoppretting av den tidligere tilstand for mangfoldet ved oppsamling, rydding, fjerning, planering eller andre egnede tiltak. Tiltak som i seg selv kan medføre miljøforringelse av noen betydning, skal bare iverksettes etter samtykke av myndigheten etter loven eller pålegg etter første ledd.

Plikten til forebygging, utbedring og gjenoppretting gjelder ikke i den utstrekning det i lys av kostnadene og virkningene av tiltakene, miljøvirkningene av overtredelsen og overtreders skyld og økonomiske stilling, ville være særlig urimelig.

Tiltak etter denne paragrafen kan gå ut på avliving av fremmede organismer som overtredelsen gjelder, eller tilbakeføring av levende organismer til opprinnelsesstedet.

Myndet til å pålegge retting er i brev frå Miljødirektoratet (datert 14.11.2016) delegert til nasjonalparkstyret som forvaltingstyremakt for verneområda.

Forvaltningsplan

I pkt. 3.5.2. i forvaltningsplanen for verneområda i Breheimen står det under retningslinjer for forvaltning og bruk at:

- *Bygging av terrasse, veranda og platting er ikkje i samsvar med lokal, tradisjonell byggjeskikk og vil ikkje vere tillate.*

Naturmangfaldlova

Omsynet til verneverdiane i området blir vurdert, særleg i forhold til landskap, dyreliv og friluftsliv, jf. verneforskrifta § 2 og naturmangfaldlova §§ 1(Føremål), 4 og 5 (forvaltingsmål for naturtypar, økosystem og artar), samt § 7 (prinsipp for å ta offentleg avgjerd), jf. § § 8-12 (kunnskapsgrunnlaget og miljørettslege prinsipp).

Vurdering

Den 4. september 2015 søkte Rita Brekkum om å få restaurere seterhuset som ho har på Mysubytta. Saka vart sendt Oppland fylkeskommune ved kulturavdelinga til uttale. Denne uttala var med å danna grunnlaget for sak til nasjonalparkstyret.

Nasjonalparkstyret behandla saka i møte 5. april 2016 og Rita Brekkum fekk løyve til å restaurere seterhuset på visse vilkår. Vedtaket frå nasjonalparkstyret den 5. april 2016 er slik:

Breheimen nasjonalparkstyre vedtek, med heime i verneforskrift for Mysubytta landskapsvernområde § 3 pkt. 1.3. bokstav a, å gje Rita Brekkum, Skjåkvegen 2951, 2693 NORDBERG, løyve til å restaurere og utvide seterhuset ho har i Mysubytta landskapsvernområde. Det er sett følgjande vilkår:

- *Huset skal fortsatt ha sitt opphavlege preg som seterhus.*
- *Huset kan utvidast med inntil 3 meter i møneretninga mot aust (mot Sota)utvendig mål.*
- *Tilbygget skal ha same breidde og høgd som eksisterande seterbygning.*
- *Den gamle taksteinen kan skiftast ut med ny takteking. Det nye taket må vera ei form for mørk og matt takteking. Alternativt torvtak eller tretak. Takutstikket må forlengast.*
- *Nye vindauge skal ha same dimensjonar som eksisterande vindauge i bygningen.*
- *Det blir ikkje gjeve løyve til bygging av terrasse, platting eller veranda. (forvaltar si understreking)*
- *Vindauge og evt. lemmar for vindauga bør ha same farge som bygningen.*

Statens naturoppsyn Breheimen gjorde kontrollmåling av restaurert seterhus den 14. oktober 2016. Der vart det bl.a. registrert at det var bygd ein platting med måla 6,90 meter x 2,90 meter. Som dekke på plattingen var det brukt belegningsstein i betong som er støypt fast til underlaget. Dette var ikkje i tråd med nasjonalparkstyret sitt vilkår i kulepunkt 6: *Det blir ikkje gjeve løyve til bygging av terrasse, platting eller veranda.*

Seterhuset med platting.

Breheimen nasjonalparkstyre behandla saka som gjeld avviket med plattingen i styremøte den 6. desember 2018. Bakgrunnen for vedtaket er bl.a. at i forvaltingsplan for Breheimen, punkt 3.5.2, er det ikkje opna for å etablere terrasse, veranda eller platting i verneområdet. Nasjonalparkstyret gjorde følgande vedtak (saksnr. 2015/5516):

Breheimen nasjonalparkstyre vedtek å pålegge Rita Brekkum, eigar av Brekkumssetra i Mysubytta landskapsvernområde, retting av platting ved seterhuset. Pålegget er gjort med heimel i naturmangfaldlova § 69. Vilkår:

- *Belegningsstein og mur må fjernast og terrenget under først attende til det nivå som var før tiltaket vart gjennomført. Det kan leggest lause heller i naturstein på arealet som kan planerast utan muring.*
- *Frist for gjennomføring av rettinga er 1. oktober 2019.*
- *Rettinga skal godkjennast av nasjonalparkforvaltaren etter retting.*

Nasjonalparkforvaltar gjennomførte ei synfaring med tiltakshavar på Mysubytta den 23. august 2019. Det kom da opp spørsmål om korleis rettinga skulle gjennomførast og kva som eventuelt kunne stå att etter muren. Den 26. september 2019 gjennomførte delar av nasjonalparkstyret ei synfaring i Mørkridsdalen landskapsvernområde og da tok nasjonalparkforvaltar opp søknaden om utsetjing av frist for retting med styret. Det vart også vist til bilete av tiltaket og moglege løysingar på korleis plattingen skulle rettast. Det vart gjeve aksept for utsetjing av fristen for retting og nasjonalparkforvaltar fekk anledning til å skissere korleis dette skulle sjå ut etter at rettinga var gjort. Etter dette vart det prøvd å få til ei synfaring i 2020, men i 2021 vart det gjennomført ei ny synfaring for å sjå på korleis rettinga skulle løysast.

For framdrifta i saka er det nødvendig at nasjonalparkstyret sett ein endeleg dato for når rettinga skal vera gjennomført. Dette burde vore gjort i eit skriftleg vedtak tidlegare, noko nasjonalparkforvaltar tek sjølvkritikk for at ikkje vart gjort. Nasjonalparkforvaltar meiner at tiltaket må rettast i samsvar med vedtaket som vart gjort av nasjonalparkstyret den 6. desember 2018, og at ein ny tidsfrist fram til 20. juli 2022 er rimeleg for å få gjennomført

Arkivsaksnummer: 2021/11729-1

Saksbehandlar: Stein Magne Grevrusten

Dato: 15.11.2021

Utval	Utvalssak	Møtedato
Breheimen nasjonalparkstyre	26/21	24.11.2021

Bestillingsdialogen Breheimen 2022

Innstilling frå forvaltar

Breheimen nasjonalparkstyre sluttar seg til at det vert søkt om tiltaksmidlar for 2022 via Miljødirektoratets elektronisk søknadssenter (ESS) i tråd med tiltaksplanen i saka. Endeleg prioritering av tiltak blir gjort i bestillingsmøte 2 i februar/mars 2022, etter tildeling av midlar frå Miljødirektoratet.

Sekretariatet får fullmakt til å gjera mindre endringar på tiltaksplanen dersom dette viser seg nødvendig fram mot innmeldingsfristen. Sekretariatet orienterar styreleiar om eventuelle endringar i tiltaksplanen fram mot innmeldingsfristen.

--- slutt på innstilling ---

Dokument i saka

NB! Miljødirektoratet brukar vanlegvis å sende ut brev kvart år angåande «*Rammer og opplegg for Fylkesmannen og verneområdestyrer - Innmelding av behov for midler til tiltak i verneområder og bestilling av tjenester fra SNO*». I år er dette brevet forseinka og vi legg derfor til grunn dei rammene som vart formidla frå Miljødirektoratet til sesongen 2021. Når brevet kjem frå Miljødirektoratet vil vi sjå om det er vesentlege endringar i teksta og ta dette opp med styret seinare.

- Brev av 3.11.20 frå Miljødirektoratet - Rammer og opplegg for Fylkesmannen og verneområdestyrer - Innmelding av behov for midler til tiltak i verneområder og bestilling av tjenester fra SNO – 2021.
 - Strategi for bruk av midler til tiltak 2020-2025
 - Skjema for innspill om ønsket SNO-ressurs (Ikkje klart, blir ettersendt).

Saksopplysninger

Tiltaksplanen skal evaluerast kvart år og dette framlegget til tiltaksplan er forankra i Forvaltingsplan for verneområda i Breheimen, Skjøtselsplan for Høydalen landskapsvernområde, Skjøtselsplan for Vigdalen landskapsvernområde, Skjøtselsplan for Mysubytta landskapsvernområde og Skjøtselsplan for Mørkridsdalen landskapsvernområde.

Framlegget til tiltaksplan 2022 er m.a. basert på erfaringar forvaltinga har med gjennomførde tiltak 2021, og dette er ei liste over tiltak som nasjonalparkstyret ynskjer skal bli utført i 2022. Under saksførebuinga har det vore god dialog mellom forvaltarane og lokalt SNO i Breheimen, med bl.a. møte på Teams den 15. november, og elles jamleg kontakt knytt til gjennomføring og planlegging av tiltak (sjå vedlegg 1).

Gjennom tiltaksplanen melder nasjonalparkstyret inn behov for midlar til gjennomføring av tiltak i verneområda i 2022 til Miljødirektoratet. Frist for innmelding i elektronisk søknadssenter er 10. januar 2022. Midlar til tiltak i verneområda er statlege investeringsmidlar som vert løyvd over post 1420.31 for å betre naturtilstanden i verneområda. I brevet frå Miljødirektoratet står det bl.a.:

Midlane går til tiltak som er naudsynte for å ta vare på verneverdiane, inkludert utgreiingar som er naudsynte før tiltak, informasjonstiltak og skjøtsels- og tilretteleggingstiltak. Tilretteleggingstiltaka omfattar opparbeiding av stigar, klopping og merking for å betre tilgjenge i verneområda og samstundes styre ferdsla i og rundt sårbar natur i verneområda. Midlane nyttast òg til informasjonstiltak i alle typar av verneområde i samband med ny merkevare for Noregs nasjonalparkar og til utarbeiding av besøksstrategiar for nasjonalparkar og andre verneområde med store besøkstal eller særskilde utfordringar. Alle tiltak skal vere i tråd med godkjent forvaltings-/skjøtselsplan for verneområda og andre relevante styringsdokument.

Posten for tiltaksmidler er en statlig investeringspost for forvaltningsmyndighetenes prioriterte tiltak i verneområder. Midlene skal derfor kun benyttes til tiltak i forvaltningsmyndighetens egen regi, ev. til kjøp av tjenester for gjennomføring av tiltakene. Midlene kan ikke benyttes som tilskudd til andre aktører. Drift og vedlikehold av infrastruktur (veier, toaletter, parkeringsplasser o.l.) utenfor verneområdene finansieres ikke over tiltaksmidlene.

For å kunne ivareta verneverdiene innenfor verneområder, vil det av og til være nødvendig å gjennomføre tiltak også utenfor verneområdene. Dette betinger samarbeid og avtale med grunneiere. Et eksempel på et slikt tiltak er når uttak av fremmede arter innenfor og utenfor vernegrensene må sees i sammenheng for at tiltaket skal få optimal effekt.

For å oppnå en god forvaltning av verneområder, kan det være nødvendig med generelle naturkartlegginger, sårbarhetsvurderinger, brukerundersøkelser, utarbeidelse av forvaltnings- og skjøtselsplaner, overvåking og utarbeidelse av nettsider o.a. Slike tiltak finansieres ikke over kap./post 1420.31, men over andre budsjettposter.

Bestilling av tenester frå Statens naturoppsyn Breheimen blir lagt inn i eige skjema Denne bestillinga gjeld både kontroll, overvaking/registrering og utføring av skjøtsel og tilrettelegging (ikkje klart enda, blir ettersendt).

Heimelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 1. februar 2011 delegert forvaltningsmynde for Breheimen nasjonalpark med tilhøyrande verneområde til Breheimen nasjonalparkstyre. Dette er gjort med medhald i naturmangfaldlova § 62.

Vurdering

Skjøtsel

Miljødirektoratet har gjeve føringar for prioritering av tiltak i 2021. I Strategi for bruk av tiltaksmidlar er det presisert at det overordna målet for forvaltning av verneområda er at verneføremålet og verneverdiane i det einskilde verneområde skal ivaretakast. I Mysubytta-, Høydalen-, Vigdalen- og Mørkridsdalen landskapsvernområde er, og har mangel på skjøtsel av kulturlandskapet vore ein av dei største truslane mot verneverdiane. I Mørkridsdalen- og Vigdalen landskapsvernområde har det sidan 2011 og etterfylgjande år vore gjennomført ulike skjøtselstiltak. Det er svært viktig at skjøtsel av desse områda held fram, og oppfølging av desse områda gjennom skjøtelsplan har høg prioritet. For Mysubytta- og Mørkridsdalen landskapsvernområde vart det utarbeidd skjøtelsplanar i 2016/2017, og skjøtelsplanane for Vigdalen- og Høydalen landskapsvernområde vart godkjent i 2021. I alle desse områda vil det vera behov for årleg skjøtsel for å ta vare på verneverdiane og verneføremåla. I følgje Strategi for bruk av tiltaksmidlar gjeld følgjande prioriteringar for skjøtelsprosjekt:

Prioritet 1: Tiltak som direkte bidrar til å motvirke negative påvirkningsfaktorer knyttet til trusselbildet. Ramsar-områder og truede naturtyper prioriteres høyst blant disse tiltakene.

Prioritet 2: Løpende skjøtselstiltak

Tiltaka i landskapsvernområda er oppfølging av dei ulike skjøtelsplanane. I Mørkridsdalen er det fleire pågåande skjøtselstiltak som krev årleg oppfølging, til dømes slått av lauvenger og slåtte-mark, og styrte beiteprosjekt. Resultata av desse tiltaka viste også att ved utarbeidinga av skjøtelsplanen har mange område fått auka verdivurdering i forhold til då vernet kom i 2009. Det blir også gjennomført styrt beiteprosjekt i Vigdalen LVO. Sidan mykje av verneverdiane i landskapsvernområda er knytt opp mot det å ha tilgang på beitedyr i landskapsvernområda, er det viktig at buforvegar blir helde i hevd. Difor er noko midlar knytt opp mot mindre utbetringar av desse.

Stølsområda og kulturlandskapet er viktige verneverdiar. Desse ønskjer vi å ta vare på og framheve gjennom samarbeid med grunneigarar og brukarar. Gjennom slike samarbeid blir det rydda skog og problemvekstar. Siste åra har det vore rydda gran i Vigdalen og i 2021 vart det gjort ein god del rydding etter denne hogsten. Det er viktig å følgje opp slik hogst med rydding og beite slik at ikkje uønska vekstar som bringebær tek over areala på

stølsvollen. Noko av det mest særigne for Mørkridsdalen er den omfattande haustingsskogen. Dette er viktig både biologisk og kulturhistorisk. Det er i skjøtelsplanen skissert mange tiltak for å ta vare på og skjøtte haustingsskogen. Til dette er det viktig å nytte profesjonelle folk.

Høydalen er ein del av det nasjonalt viktige kulturlandskapet i Bøverdalen. Det er ein gamal seterdal der det ikkje lenger drivast aktiv setring, men det sleppast omlag 60 kyr og 100 sauer på utmarksbeite. Desse går spreidd i Høydalen, gjerne med flest dyr i Søre og Nordre Høydalen. Dette gjer at det framleis er opne naturbeitemarker i desse setergrendene, men attgroing med einer, vier og bjørk er eit problem i heile dalen. I alt vart det skild ut 4 viktige og lokalt viktige naturbeitemarker i dalen, og innan desse er det anbefalt fleire skjøtselstiltak for å ta vare på naturverdiane. I 2021 vart det starta opp med rydding av areal både på nordre- og søre Høydalen. Dette må fortsetje i åra framover også. I tillegg vart det på nordre Høydalen inngjerda eit areal på 8 daa som er klargjort for slepp av beitedyr i 2022. Godt samarbeid med grunneigar og seterbrukarar er heilt avgjerande for at ein kan lykkast med dette arbeidet.

Setergrenda Mysubytta er lokalisert i Skjåk kommune på om lag 860 meters høgde. Mysubytta er eit karakteristisk og representativt seterlandskap for nordlege delar av Gudbrandsdalen. Beitestrykket her er for lågt til at seterkveene, beitevollane og naturbeitemarkane kan oppretthaldast på lang sikt. Beiteområda oppover lia og i rasmarkane gror svært raskt att. Det er allereie gjort nokre tiltak for å rydde lauvoppslag omkring setrane, og ein del naturbeitemark er rydda for einer. Målsetjinga med restaurerings- og skjøtselstiltaka er å ta vare på eit heilskapleg seterlandskap med dei biologiske og kulturhistoriske verdiane som er karakteristiske for området. Meir spesifikt framover er målsetjinga å oppretthalde og helst auke beitebruken i tillegg til å fjerne einer og lauvtre.

Sjå vedlagt tiltaksplan for detaljert oversikt over dei enkelte tiltaka i landskapsvernområda.

Opprusting/vedlikehald av buforvegen Mørkridsdalen

I kjølvatnet etter flaumen hausten 2018 vart fleire planlagte opprustingar av buforvegen i Mørkridsdalen sett på vent. Sidan vernet i 2009 har det blitt fleire beitedyr, det er mange bønder som nyttar områda og mange av dei kulturstyrte naturtypelokalitetane har fått auka verdi. Nå er det både sau, storfe og hest som beitar i verneområdet. Å få hest og storfe på beite inn den lange dalen krev at buforvegen blir vedlikehalden. Ved synfaring saman med grunneigarlaget og beitelaget vart det peika fleire punkt og kortare strekningar der det trengst utbetringar for å sikre føreseieleg og trygg buforing. To stader (Stortjødni og Svinetjødni) er det problem at vatnet fløymer over vegen ved mykje nedbør og/eller rask snøsmelting i fjellet. To andre stader (Råsamyr og Dulsetesvåi) er det bratt, glatt og laust, og særskilt vanskeleg for storfe å komme forbi. Eitt punkt på Haugsvegen er utfordringa at holveita ikkje klarar å ta vekk nok vatn ved stor vassføring, og at vatnet byrjar å øydelegge i vegen i staden. I alle nemnde tilfeller er det tenkt brukt stein for utbetring.

Besøksstrategi og implementering av merkevara Norges nasjonalparker

Alle nasjonalparker skal ha ferdig ein besøksstrategi innan 2020, men langt frå alle nasjonalparkane er ferdige med dette arbeidet. Arbeidet i Breheimen starta opp med ei besøksundersøking i innfallsportane kring Breheimen sommaren 2016 og ei

etterundersøking vinteren/våren 2016/2017. Resultata frå undersøkingane var lagt fram for nasjonalparkstyret våren 2017. Vidare er det prioritert kunnskapsinnhenting av natur- og kulturverdiar sommaren 2017 og 2018. I 2020 og 2021 har det nye sekretariatet arbeid vidare med besøksstrategien og nasjonalparkstyret godkjente besøksstrategien i styremøte i september 2021. Besøksstrategien er nå til fagleg godkjenning i Miljødirektoratet. Det er gjeve signal om at besøksstrategien vil bli godkjent innan tildelinga av tiltaksmidlar blir gjort. Nasjonalparkstyret kan derfor melde inn behov for midlar til å utarbeide nye informasjonsplakatar, temaplakatar, informasjonspunkt osv. Alle informasjonstiltak som vert sett i verk skal vere i tråd med merkevara Norges nasjonalparker. Det er lagt inn midlar til denne type tiltak i tiltaksplanen for 2022. Miljødirektoratet startar arbeidet med å utarbeide nytt kart og brosjyre for Breheimen NP så snart besøksstrategien er fagleg godkjent.

I samband med merkevara «Norges nasjonalparker» vil nasjonalparkstyret få ansvar for to nettsider, ei som er retta mot dei besøkande (www.breheimennasjonalpark.no) og ei som støttar offentleglova (<http://nasjonalparkstyre.no/Breheimen/>). Det er kjøpt inn ulike domenenavn til den besøksretta nettsida. Det er også gjort eit val av leverandør av den tekniske utforminga og det er gjennomført eit «oppstartmøte». Arbeidet med den besøksretta nettsida vil starte opp rett før jul eller i byrjinga av januar 2022. Den besøksretta nettsida vil krevje ein del av sekretariatet sin arbeidstid gjennom å lage innhald, omsetje tekstar og skaffe bilete. Det er streng bruk av bilete i den nye merkevara, og det kan vere naudsynt å kjøpe nye bilete.

Status etter flaumen i 2018

Sekretariatet og SNO vil gjere greie for status etter flaumen på styremøtet.

Ferdselsteljarar

Behov for elektroniske ferdselsteljarar skal meldast inn i ESS. Ferdselferdregistreringar er eit viktig verkemiddel både for å kartlegge bruken og for å sjå på utviklinga over tid. Dette for å kunne vurdere aktuelle tiltak for å styre ferdsel og for å ta vare på sårbare område. Breheimen har tidlegare disponert til saman fire ferdselsteljarar, men i 2021 har ein berre brukt to ferdselsteljarar fordi dei to andre er tekne ut på grunn av tekniske problem.

I 2021 har det stått teljar i Mysabyttalen og Grasøy i Mørkridsdalen. I Mysabyttalen var det registrert 602 passeringar ut og inn mellom 4. juni og 6. oktober. Ved Grasøy er det registrert 12500 passeringar ut og inn mellom 10. mai og 18. oktober (usikkerheit om talet semmer heilt).

For sesongen 2022 er det ønskeleg å få sett opp 1-2 teljarar på stigane frå Lom sentrum og opp på Lomseggen. Det er truleg stor ferdsel på denne ruta men det har ikkje vore ferdselsteljingar tidlegare. Det er i tillegg ønskeleg å få ferdselsteljing på stigen mellom Sunndalen i Jostedalsbreen nasjonalpark og Skridulaupbu/Raudalen i Breheimen nasjonalpark. Merking av ruta i 2015 var eit ledd i marknadsføring av «historiske vandreruter» frå DNT. Løyve til merking vart gjort med føresetnad om oppfølging av kva påverking dette hadde på verneverdiane og villreinens arealbruk. Det er her gjort avtale med sekretariatet i Jostedalsbreen nasjonalpark at dei melder inn behov for ein teljar i Sunndalen. Det er også ønskeleg å få gjort nye teljingar i Dumdalen komande sesong. Det blir derfor

meldt inn behov om å få disponere to ekstra (totalt 4) ferdselsteljarar i 2022 til Miljødirektoratet.

Med bakgrunn i forvaltingsplan, skjøtselsplanar for verneområda og tidlegare tiltaksplanar, og føringar i strategi for bruk av tiltaksmidlar, legg sekretariatet fram innspel til tiltaksplan og behov for tiltaksmidlar for 2022, samt tinging av SNO-personell i 2022 slik det kjem fram av vedlegga.

Til forvaltningsmyndighetene for verneområder

Trondheim, 03.11.2020

Deres ref.:
[Deres ref.]

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2020/14604

Saksbehandler:
Vibeke Husby

Rammer og opplegg for Fylkesmannen og verneområdestyrer - innmelding av behov for midler til tiltak i verneområder og bestilling av tjenester fra SNO - 2021

Elektronisk søknadssenter (ESS) skal benyttes for innmelding av behov for midler til tiltak i verneområder. Frist for innmelding er 10. januar 2021. Innmeldingen skal bygge på bestillingsmøter mellom Fylkesmannen/verneområdestyrer og SNO lokalt, og prioritering av oppsynsinnsats fra SNO skal inngå i møtene. Kommuner med delegert forvaltningsmyndighet skal inviteres til bestillingsmøtene hos Fylkesmannen.

1. Post 1420.31 – Midler til tiltak i verneområder

Forutsetninger for og prioritering av tiltak

Det overordnede målet for bruken av tiltaksmidlene er at naturtilstanden i verneområdene opprettholdes og bedres. For å kunne nå dette målet, er det viktig at tiltak som bedrer tilstanden til verneverdiene prioriteres høyt. Ved tildeling av midler følges derfor bestemte prioriteringer, og *Strategi for bruk av midler til tiltak i verneområder* skal følges, se vedlegg 1.

Alle innmeldte tiltak skal være i tråd med godkjent forvaltnings- eller skjøtselsplan, besøksstrategi eller andre relevante styringsdokumenter. For 2021 ønsker vi å koble tiltaksplaner i FPNV (Forvaltningsplan på nett) til søknadskjema i ESS. FPNV-tiltaksplaner skal kunne åpnes i ESS, og FPNV-tiltak velges direkte inn i søknadsskjemaet. FPNV-tiltak og tiltak som er lagt inn på tradisjonelt vis, skal kostnadsberegnes og prioriteres på samme måte som før.

Midler til kartlegginger og andre nødvendige utredninger som er knyttet til tiltak, kan tildeles over tiltaksposten.

Fylkesmannen har ansvar for å kontakte kommuner med forvaltningsmyndighet for mindre verneområder for å registrere behov for tiltaksmidler. Innmeldte behov skal samordnes og prioriteres av fylkesmannen i dialog med kommunene og inngå i den samlede prioriterte bestillingen.

Pågående skjøtselstiltak

For Fylkesmannen kan det omsøkes en ramme på inntil kr. 150 000 per fylke for pågående skjøtselstiltak. Der fylker er slått sammen, vil rammen kunne økes tilsvarende. Dersom behovet skulle overstige tildelt ramme, må overskytende tiltak spesifiseres som egne tiltak i ESS. Tiltak som SNO skal være økonomisk ansvarlig for, meldes uansett inn som enkelttiltak i ESS.

Fremmede arter

For bekjempelse av mink, rynkerose og stillehavsøsters er det utarbeidet handlingsplaner (DN-rapport 5-2011, DN-rapport 2013-1 og Rapport M-588, 2016). Prioriteringer gitt i handlingsplanene skal følges ved innmelding av behov for midler til slike tiltak, og metodene som er gjengitt i planene skal benyttes.

Ved minkbekjempelse kan fellingsinstruksen kun tas i bruk av tjenesteytere som er kontraktert av SNO.

Miljødirektoratet satte i 2019 i gang et pilotprosjekt for å styrke arbeidet med hogst av fremmede treslag i verneområder. Vi ber om at forvaltningsmyndighet prioriterer å forberede og gjennomføre hogsttiltak knyttet til denne piloten også i 2021.

Informasjonstiltak

Alle informasjonstiltak som iverksettes skal være i henhold til merkevaren Norges nasjonalparker og være forankret i en besøksstrategi. For verneområder forvaltet av verneområdestyrer og for verneområder med status som Ramsarområde, skal besøksstrategier sendes til Miljødirektoratet for faglig godkjenning. Alle henvendelser knyttet til merkevare rettes til merkevare@miljodir.no.

Områder som har, eller tåler mye besøk, områder som har særlig sårbare naturverdier (kanalisering), samt bynære områder skal prioriteres ved utarbeidelse av besøksstrategier.

Informasjonstiltak i prioriterte områder meldes inn via ESS. Fylkesmennene må også samordne og gjøre en prioritering av forslag om informasjonstiltak fra kommuner med delegert forvaltningsmyndighet.

For fylkesmenn vil det for 2021 bli avsatt en ramme på kr. 200 000 per fylke til informasjonstiltak og diverse driftsmidler. Der fylker er slått sammen, vil rammen kunne økes tilsvarende. Dersom fylkesmannens behov skulle overstige tildelt ramme, må overskytende tiltak spesifiseres som egne tiltak i ESS. Info-tiltak som SNO skal være økonomisk ansvarlig for, meldes uansett inn som enkelttiltak i ESS.

Verneskilt og skiltstenger

Totalt behov for antall verneskilt, underskilt og skiltstenger meldes inn sammen med de andre tiltakene i ESS. Det skal benyttes en egen linje for skilt og en annen for stenger, og respektive antall og type skilt/stenger oppgis i merknadsfeltet.

Verneschild og underschild bestilles fra Grafika AS via deres hjemmesider:

<https://www.grafika.no/verneschild>. Retningslinjene for bruk av verneschild er justert, og det er utviklet et opplegg for å ta i bruk underschild med spesiell lokal tilpasning. Disse retningslinjene er inntil videre publisert på Grafika sine nettsider.

Skiltstenger til verneschildene bestilles fra Reklameservice AS via deres bestillingstjeneste:

<https://miljodir.reklameservice.no/>. Bestillingstjenesten krever innlogging, passordet er *miljodirektoratet*. Se eget notat om festeordninger for verneschild (vedlegg 2).

2. Innmeldinger av diverse andre behov

Driftsmidler til verneområdestyrer

For 2021 skal verneområdestyrerne melde inn ønske om driftsmidler over post 1420.21 i ESS.

Nærmere om hva det kan søkes om finnes i veiledningen til søknadsskjemaet i ESS under "Bestillingsdialog", "Behovsinnmelding fylkesmannen".

Forvaltningsplaner og bevaringsmål

Alle nye forvaltningsplaner, samt planer som er i oppstartsfasen, skal utarbeides i det nettbaserte FPNV-systemet. Tidligere ba vi fylkesmennene melde inn behov for midler til forvaltningsplaner via ESS over 31-posten. Behov for midler til forvaltningsplaner skal nå meldes inn i ESS, i tråd med ny rutine for innmelding; altså en egen inngang for innmelding av behov for midler over post 1420.21.

Det legges stor vekt på effektmåling av tiltak. I 2021 skal forvaltningsmyndigheten (i samråd med SNO) etablere bevaringsmål i NatStat for minst tre tiltak der målsetningen er å bedre/opprettholde naturtilstanden, jf også foreløpig tildelingsbrev for Fylkesmannen.

Bevaringsmål legges inn i Fagsystem for verneområdeforvaltning (NatStat). Alle bevaringsmål i NatStat skal overvåkes i samsvar med oppsatt overvåkningsfrekvens. Før nye bevaringsmål legges inn i NatStat, må rutiner for overvåking avtales med SNO, eventuelt med andre aktører. All overvåking av bevaringsmål skjer ved hjelp av NatReg.

Ferdselstellere

Behov for Miljødirektoratets elektroniske ferdselstellere meldes inn i ESS. Det skal både meldes inn behov for å kunne beholde tellere som allerede er i bruk og behov for nye tellere. Behovet må begrunnes da det erfaringsvis er stor etterspørsel etter tellere. Behov for personalressurser i felt fra SNO for oppsetting og drift, meldes inn i SNOs bestillingsskjema. SNO eller en av SNOs tjenesteytere (etter avtale med SNO) skal bistå ved utsetting og innrapportering av koordinater, stedsnavn og innlegging i basen.

Marint søppel

Det er flere av forvaltningsmyndighetene som melder inn behov for opprydding av søppel. Miljødirektoratet har en egen tilskuddspost (post 71) som omhandler marin forurensning. Fylkesmennene vil her kunne oppfordre frivillige og ideelle organisasjoner og stiftelser, private bedrifter, selvstendige kommunale og interkommunale selskaper og samarbeidsorganer (som

friluftsråd) til å søke (se egen post i ESS) for å få til et samarbeid om rydding innenfor de kystnære verneområdene. Minstesummen det kan søkes om over denne ordningen er kr. 300.000. Behov for midler til mindre tiltak knyttet til rydding av marint søppel i verneområder kan meldes inn i ESS over post 31.

3. Innspill til prioriteringer og bestilling av personalressurser fra SNO-personell

Bestillingsmøtet mellom forvaltningsmyndigheten og SNO-lokalt skal sikre god dialog og forutsigbarhet med hensyn til prioritering av oppsynsinnsats og gjennomføring av tiltak i felt som SNO kan utføre. Bestillingsmøte 1 avholdes i november/desember hvor rapport og erfaringer fra året som har gått gjennomgås. Både forvaltningsmyndighet og SNO bidrar med sine erfaringer og diskuterer utfordringer og behov for kommende år. Bestillingene sendes inn innen 10. januar 2021. Etter budsjettildelingen til forvaltningsmyndigheten, gjennomføres bestillingsmøte 2 hvor endelig prioritering av SNOs innsats avtales.

Innspill og bestillinger fra Fylkesmannen skal omhandle hele Fylkesmannens og SNOs oppgaveportefølje på miljøområdet (Vedlegg 3, arkfane 1).

Innspill og bestillinger fra nasjonalpark- og verneområdestyrer omhandler kun oppgaver knyttet til forvaltning av verneområdene de forvalter (vedlegg 3, arkfane 2).

SNO er selv ansvarlig for planlegging, prioriteringer og økonomi for gjennomføring og rapportering av tilsyns- og kontrolloppgaver. Det er likevel viktig at forvaltningsmyndigheten drøfter faglige utfordringer og tilsynsbehov med SNO og kommer med innspill til prioriteringer av tilsyn- og kontrollvirksomheten for kommende år. Forvaltningsmyndighetene kan i tillegg ha behov for å få utført feltoppgaver som registreringsarbeid eller tiltak i verneområder (informasjons-, restaurerings-, skjøtsels- eller tilretteleggingstiltak). Bestilling av slike tiltak fra SNO-lokalt drøftes på bestillingsmøtet. Bistand fra SNO til tiltak i regi av revidert *Plan for restaurering av våtmark i Norge (2021-2025)*, legges også inn i skjemaet.

Bestillingsoppgavene sendes SNO (postmottak@miljodir.no) på vedlagte bestillingsskjema (se vedlegg 3). SNO vil avstemme disse oppgavene opp mot andre pålagte oppgaver, samt kapasitet og kompetanse for øvrig.

Oppgaver knyttet til registrering og skjøtsel av kulturminner må avklares med regional kulturminnemyndighet før de meldes inn til SNO-lokalt, dette for å vurdere muligheten for å samkjøre ønskede tiltak.

For tilsynsoppdrag i verneområder forvaltet av Fylkesmannen, ønskes det at fylkets «Skjema tilsynsbehov i verneområdene» brukes som grunnlag og at aktivitetsomfanget diskuteres og eventuelt justeres.

4. Elektronisk søknadssenter (ESS)

Elektronisk søknadssenter (ESS) vil være klar for innmelding i uke 48.

Behov for tiltaksmidler skal meldes inn med netto beløp, det vil si uten merverdiavgift. Den regnskapsmessige håndteringen ved bokføring av merverdiavgift, omtales i Rundskriv R-116 fra Finansdepartementet.

Innmeldingen skal være forvaltningsmyndighetenes prioriterte liste over tiltak som planlegges gjennomført i 2021.

Tiltaksmidlene vil bli tildelt i hovedtildelingen i februar 2021. Dersom det skulle bli behov for supplerende tildelinger knyttet til uforutsette utgifter, meldes behov inn på e-post, se adresser under.

Når verneområdestyrer melder inn behov for tiltaksmidler, skal "søker" legges inn med navnet på verneområdestyret.

Det er viktig at det på bestillingsmøtene er enighet om hvem som skal stå oppført som økonomisk ansvarlig for de ulike tiltakene.

Dersom klimatiske forhold, som frossen mark, eller andre faktorer gjør at enkelttiltak bør realiseres før det formelle tildelingstidspunktet, må tiltaket forhåndsklareres med Miljødirektoratet, ved:

- Vibeke Husby (vibeke.husby@miljodir.no) for verneområder forvaltet av Fylkesmannen
- Line-Kristin Larsen (line-kristin.larsen@miljodir.no) for verneområder forvaltet av verneområdestyrer

Forhåndsklareringen forutsetter at tiltaket er høyt prioritert i bestillingen. De aktuelle tiltakene legges *både* inn med prioritering i ESS og formidles i egen e-post.

Frist for forvaltningsmyndigheten for innmelding i ESS og for bestilling av SNO-ressurs er **10. januar 2021**.

Elektronisk søknadssenter <https://soknadssenter.miljodirektoratet.no/>

5. Rapportering

Rapporteringen av mer-/mindreforbruk skal skje i forbindelse med rapport pr. 31. aug. 2021 og Endelig årsrapport (EÅR) pr. 31. des. 2021. Samtidig med EÅR skal det i 2021 rapporteres på enkelttiltak finansiert over post 1420.31 via ESS. Manglende rapportering kan få konsekvenser for senere tildelinger.

Planlagte tiltak som ikke blir realisert, rapporteres fortløpende til Miljødirektoratet. Det vil da bli frigjort ledige tiltaksmidler som kan komme andre verneområder til gode.

Vedlegg:

1. Strategi for bruk av tiltaksmidler 2020-2025
2. Notat om festeanordninger for verneskilt
3. Skjema for innspill om ønsket SNO-ressurs

Adresseliste:

Alle fylkesmenn

Alle verneområdestyrer

Alle kommuner med delegert forvaltningsmyndighet for verneområder

Hilsen

Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Ivar Myklebust

Morten Kjørstad

avdelingsdirektør

avdelingsdirektør

Land- og friluftslivsavdelingen

Statens naturoppsyn

Tenk miljø - velg digital postkasse fra e-Boks eller Digipost på www.norge.no.

Strategi for bruk av midler til tiltak i verneområder, 2020-2025

Innledning

Regjeringen vil bevare et representativt utvalg av norsk natur for kommende generasjoner, og en god forvaltning av verneområder er viktig for å kunne nå dette målet. Regjeringen ferdigstilte i 2019 Handlingsplan for styrket forvaltning av verneområdene, og ett av tiltakene i planen er å oppdatere strategi for bruk av midler til tiltak i verneområder innen 2021. Ifølge tildelingsbrevet til Miljødirektoratet for 2019 skal "Styrket ivaretagelse av verneverdiene i verneområdene og oppfølging av handlingsplan for styrket forvaltning av verneområdene" prioriteres. Tiltaksmidlene fordeles på bakgrunn av dagens trusselbilde og har som formål å ivareta, samt forbedre tilstanden i verneområdene. Midlene prioriteres derfor til tiltak som virker avbøtende på negative påvirkningsfaktorer der verneverdiene er truet.

Klimaendringene kan forventes å gi økt stress for mange av artene og naturtypene i verneområdene og kan gi endringer i sammensetningen av arter. For å minimere de negative effektene av klimaendringer på verneverdiene, må andre negative påvirkninger begrenses mest mulig. Eksempler på dette er gjengroing, forstyrrelser og forurensning. I tillegg bør forvaltningen av verneområder nå ta ekstra hensyn til klimaeffekter i planlegging av tiltak. Skjøtselstiltak, som fjerning av fremmede arter, må for eksempel antas å øke i omfang som følge av klimaendringene, og planlegging av tilretteleggingstiltak som etablering av stier og broer, må ta høyde for økte nedbørsmengder med påfølgende flom- og rasfare.

Tiltaksposten – Statsbudsjettets kap./post 1420.31

Det overordnede målet for forvaltning av verneområder er å ivareta verneformålet og verneverdiene i det enkelte verneområde. Postbeskrivelsen for post 1420.31 Tiltak i verneområde, gir viktige formelle rammer for hvordan tiltaksmidlene skal disponeres. Størrelsen på tiltaksposten avsettes i hvert års statsbudsjett og har i de siste årene økt. I statsbudsjettet for 2019 (Prop.1S (2018-2019)) står følgende:

"Midlane går til tiltak som er naudsynte for å ta vare på verneverdiene, inkludert utgreiingar som er naudsynte før tiltak, informasjonstiltak og skjøtels- og tilretteleggingstiltak. Tilretteleggingstiltaka omfattar opparbeiding av stigar, klopping og merking for å betre tilgjenge til verneområda og samstundes styre ferdsla i og rundt sårbar natur i verneområda. Midlane nyttast òg til informasjonstiltak i alle typar av verneområde i samband med ny merkevarer for Noregs nasjonalparker og til utarbeiding av besøksstrategiar for nasjonalparker og andre verneområde med store besøkstal eller særskilde utfordringar. Alle tiltak skal vere i tråd med godkjent forvaltings-/skjøtelsplan for verneområda og andre relevante styringsdokument."

Posten for tiltaksmidler er en statlig investeringspost for forvaltningsmyndighetenes prioriterte tiltak i verneområder. Midlene skal derfor kun benyttes til tiltak i forvaltningsmyndighetens egen regi, ev. til kjøp av tjenester for gjennomføring av tiltakene. Midlene kan ikke benyttes som tilskudd til andre aktører. Drift og vedlikehold av infrastruktur (veier, toaletter, parkeringsplasser o.l.) utenfor verneområdene finansieres ikke over tiltaksmidlene.

For å kunne ivareta verneverdiene innenfor verneområder, vil det av og til være nødvendig å gjennomføre tiltak også utenfor verneområdene. Dette betinger samarbeid og avtale med grunneiere. Et eksempel på et slikt tiltak er når uttak av fremmede arter innenfor og utenfor vernegrensene må sees i sammenheng for at tiltaket skal få optimal effekt.

For å oppnå en god forvaltning av verneområder, kan det være nødvendig med generelle naturkartlegginger, sårbarhetsvurderinger, brukerundersøkelser, utarbeidelse av forvaltnings- og skjøtelsplaner, overvåking og

utarbeidelse av nettsider o.a. Slike tiltak finansieres ikke over kap./post 1420.31, men over andre budsjettposter.

Forutsetning for tildeling av midler

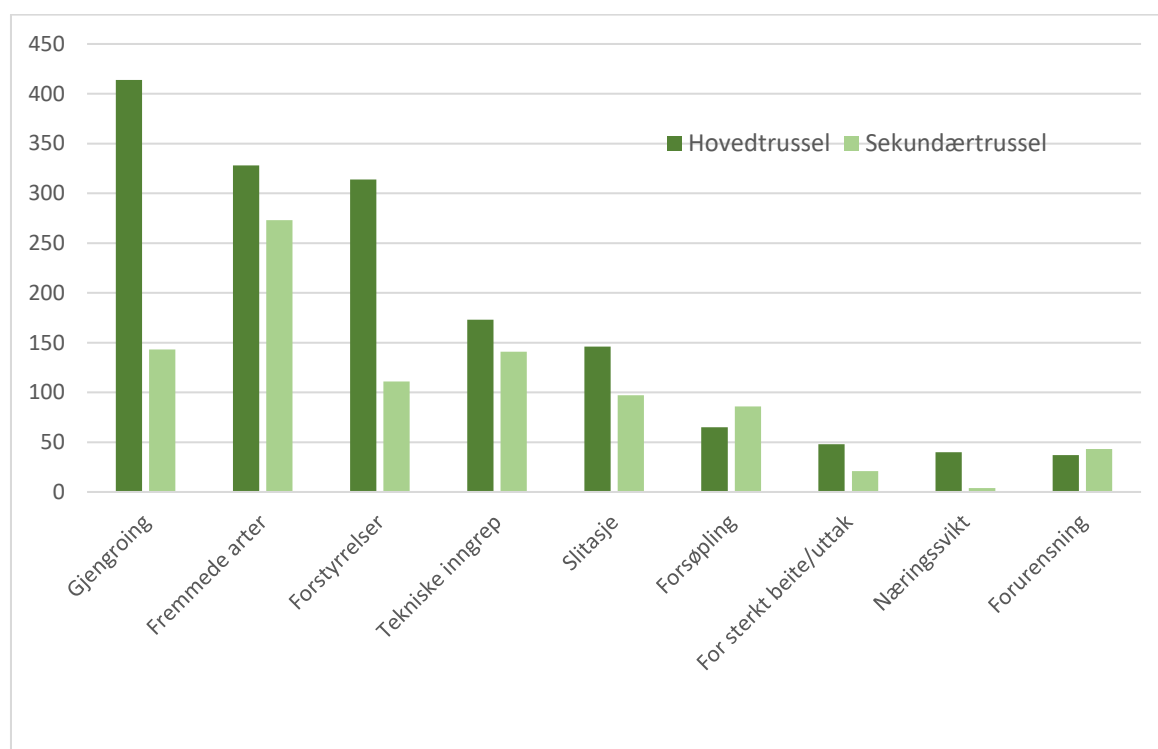
Tiltak skal være forankret i en skjøtels- eller forvaltningsplan, en besøksstrategi for området eller andre relevante styringsdokumenter.

I forkant av innmeldingen må formaliteter rundt tiltaket være avklart, som planavklaringer og innhenting av nødvendige tillatelser for gjennomføring av tiltaket. I tillegg må eierforhold og tilsyns-/drift- og vedlikeholdsavtaler være avklart.

I Handlingsplan for styrket forvaltning av verneområdene er det presisert at "For større installasjoner som fugletårn mv. er det krav om en betydelig samfinansiering fra andre for å kunne prioritere tiltaket. Videre må eierforholdet og vedlikeholdsansvaret avklares på forhånd."

Prioriteringer ved bruk av midler til tiltak i verneområder

Klima – og miljødepartementet har bedt om en styrket ivaretagelse av verneverdiene i verneområdene. Bedring av tilstanden i verneområder, slik at antall truede verneområder reduseres, vil derfor ha fokus. De største negative påvirkningsfaktorene er gjengroing, fremmede arter, forstyrrelse av dyrelivet, tekniske inngrep og slitasje på vegetasjon, figur 1.

Figur 1. Trusselfaktorer i verneområder pr 31.12.2017

Ved fordeling av midler til skjøtsel og besøksforvaltning, skal tiltakene som gir størst positiv effekt på tilstanden og som direkte bidrar til å motvirke negative påvirkningsfaktorer prioriteres.

Etablerte skjøtselstiltak i naturtyper som krever kontinuerlig skjøtsel for å opprettholde god tilstand (løpende

skjøtsel), skal prioriteres høyere enn nye, større prosjekter. Det finnes likevel tilfeller der strakstiltak bør prioriteres. Dette gjelder f.eks. der det oppdages nye forekomster av fremmede arter med stort spredningspotensiale og der trua arter eller naturtyper står i fare for å gå tapt. Et annet eksempel kan være sikkerhetstiltak knyttet til besøksforvaltningen.

I verneområder der verneformålet trues av manglende skjøtselstiltak, og der det er behov for oppstart av tiltak umiddelbart, vil slike tiltak prioriteres foran besøksforvaltningstiltak som ikke er direkte knyttet til trusselbildet. Tiltak for å styrke besøksforvaltningen kan eventuelt gå parallelt med nødvendige skjøtselstiltak.

Et delmål med budsjettposten er å tilrettelegge for de besøkende med informasjon i tråd med merkevaren Norges nasjonalparker. I enkelte verneområder er det ikke ønskelig med økt ferdsel av hensyn til verneverdiene. I slike områder er likevel god, oppdatert informasjon i tråd med merkevaren viktig.

Målet med forvaltningen av verneområdene er å redusere truslene mot verneverdiene og å ønske folk velkommen inn for gode naturopplevelser.

Strategien vår for å nå dette målet, vil være å prioritere tiltak som innretter seg mot en bedret tilstand i verneområdene. Dette vil være tiltak som innrettes mot trusselfaktorene for de aktuelle områdene, og slike tiltak kan være både skjøtselstiltak og tilretteleggingstiltak. For å sikre en god opplevelse for besøkende, vil vi følge opp tiltak som er fremmet i besøksstrategier, og inkludert er bruk av merkevaren Norges nasjonalparker.

Prioriteringer ved bruk av tiltaksmidler:

1. Tiltak som direkte bidrar til å motvirke negative påvirkningsfaktorer knyttet til trusselbildet. Ramsar-områder og truede naturtyper prioriteres høyest blant disse tiltakene
2. Løpende skjøtselstiltak
3. Vedlikehold av eksisterende tilrettelegging
4. Bruk av merkevaren Norges nasjonalparker i verneområder med høyt besøkstrykk
5. Bruk av merkevaren i øvrige verneområder
6. Besøksforvaltningstiltak som ikke er direkte knyttet til trusselbildet (slik som fugletårn mm.)

Finansiering av større tilretteleggingstiltak

Midler til opprettelse av installasjoner som informasjonspunkt, toalettbygg og parkeringsplasser i tilknytning til verneområder, må være forankret i en godkjent besøksstrategi for å kunne bli prioritert. Tiltaksmidler kan brukes til (primært å delfinansiere) gjennomføring av denne typen tilrettelegging, og søknader til slike anlegg skal være godt begrunnet med bl.a. informasjon om besøkstall og eksisterende bruk av området.

Tilrettelegging etter universell utforming i verneområder

Universell utforming av stier innebærer krav til dekke, terrengutforming og bredde som vanskeliggjør denne typen tiltak i verneområder. I verneforskriftene er det et generelt forbud mot tyngre tekniske inngrep, og de har som den klare hovedregel ikke dispensasjonsbestemmelser som hjemler universell tilrettelegging i verneområdet. Den generelle dispensasjonsbestemmelsen i nml. § 48 første ledd, første alternativ, vil sjelden kunne anvendes da universell utforming medfører terrenginngrep som strider mot verneformålet og påvirker verneverdiene. Hvorvidt et omsøkt tiltak er i konflikt med forskriften må vurderes i det enkelte tilfellet.

Utenfor verneområdet, i tilknytning til innfallsporter eller startpunkt, kan det i enkelte tilfeller være aktuelt å etablere tilretteleggingstiltak med universell utforming. Også utenfor verneområder bør forvaltningsmyndighet være bevisst på inngrep som påføres terrenget og gjøre en vurdering av om behovet står i forhold til kostnader og inngrep.

På denne bakgrunnen vil det være høy terskel for tildeling av midler utover det som kan defineres som "enkel tilrettelegging" i verneområder.

Kulturminner i verneområder

Kulturminner er en del av verneformålet i de aller fleste nasjonalparker og i enkelte andre verneområder. Ansvar for oppfølging og ivaretagelse av kulturminner ligger hos kulturminnemyndighetene. Det er egne poster på statsbudsjettet for forvaltning av kulturminner, og tiltaksmidler prioriteres vanligvis ikke til dette formålet. Skjøtsel av enkelte kulturminner, slik som steingjerder, gravrøyser og fangstsystemer, kan likevel vurderes prioritert for samfinansiering med kulturminnemyndigheten. Eksempler på tiltak som *ikke* finansieres av tiltaksmidler eller driftsmidler er vedlikehold av bygninger i verneområder. Ansvar for finansiering av vedlikehold og drift av bygninger ligger hos eier.

TILTAKSPLAN FOR BREHEIMEN 2022					Sist endret: 17.11.2021								
										Bestillingsmøte 1 i november 2021. Omsøkte midler: 984.500,-		Bestillingsmøte 2 i mars 2022 (etter tildeling av midler). Tildelte midler: 0,-	
Prioritet	Verneområdenavn + naturbase-id	Tiltakskategori	Kort beskrivelse av tiltak	Finansiering	Samarbeids-aktører	Hvem gjennomfører tiltaket?	Gjennomførings-periode	Intervall (eventuelt)	Merknad / kommentar	Sekretariatet sitt framlegg til finansiering (kr)	NP-styret sitt vedtak november 2021	Sekretariatet sitt framlegg til finansiering (kr)	NP-styret sin prioritering mars 2022
1	Mørkridsdalen LVO-VV0002832	Skjtsel av vegetasjon	Slått på Knivabakkgjerdet	Nasjonalparkstyret	Grunneigarar på Knivabakkgjerdet, nasjonalparkstyret, SNO	Grunneigarar på Knivabakkgjerdet.	2010-	Årleg	Årleg skjutselstiltak tilrådd i skjutselsplanen. Slåtteteigen er totalt 26 daa. Avtale med grunneigar.	kr 27 000			
2	Mørkridsdalen LVO-VV0002832	Skjtsel av vegetasjon	Hautbeite med sau på Knivabakkgjerdet og i Knivabakkli	Nasjonalparkstyret	Grunneigar og nasjonalparkstyret	Grunneigar på Knivabakkgjerdet og i Knivabakkli	2010-	Årleg	Årleg skjutselstiltak tilrådd i skjutselsplanen. Kr. 6000,- i grunntilskot + kr. 120 pr. dyr. To grunneigarar frå 2017. Begge har kring 100 vaksne dyr. Avtalar med Kjell Einar Ormberg og Tor Inge Midtun.	kr 40 000			
3	Mørkridsdalen LVO-VV0002832	Skjtsel av vegetasjon	Slått på Dulsete	Nasjonalparkstyret	Grunneigar på Dulsete, Statens naturoppsyn og nasjonalparkstyret	Grunneigar på Dulsete	2010-	Årleg	Årleg skjutselstiltak tilrådd i skjutselsplanen. Vilkår om inngjerding og oppfølging av gjerde. Slåttegjerdet på Dulsete er 11 daa. Avtale med Johannes og Elin Hauge.	kr 22 500			
4	Mørkridsdalen LVO-VV0002832	Skjtsel av vegetasjon	Hautbeite med sau i Grandali	Nasjonalparkstyret	Grunneigar, og nasjonalparkstyret	Grunneigar i Grandali.	2018-	Årleg	Årleg skjutselstiltak som inngår i eit program. Rune Fuglestad har kring 100 vaksne dyr. Det vert lagt til grunn eit grunntilskot på 6000 for kvar + 120 per vaksne dyr som vert slept fram att på beite etter hovudsank og klypping.	kr 20 000			
5	Høydalen LVO-VV0002827	Skjtsel av vegetasjon	Rydding av einer og annen vegetasjon ved Søre Høydalen	Nasjonalparkstyret	Sekretariatet, SNO, Bruksrettskavarar, Lom fjellstyre	Sekretariatet, SNO, Bruksrettskavarar, Lom fjellstyre	2021 -	Årleg	Fjerne einer m.m. i tråd med skjutselsplanen. Styrt beiting av rydda areal.	kr 130 000			
6	Høydalen LVO-VV0002827	Skjtsel av vegetasjon	Inngjerding av areal for å få større beitetrykk på Nordre Høydalen. Rydding av einer og annen vegetasjon.	Nasjonalparkstyret	Sekretariatet, SNO, Bruksrettskavarar, Lom fjellstyre	Sekretariatet, SNO, Bruksrettskavarar, Lom fjellstyre	2021 -	Årleg	Inngjerding av areal og fjerne einer m.m. i tråd med skjutselsplanen. Styrt beiting av rydda areal.	kr 80 000			
7	Mysubytta LVO-VV0002829	Skjtsel av vegetasjon	Skjtsel i Mysubytta lvo	Nasjonalparkstyret	Skjåk Almennning, setereigarar	Skjåk Almennning, setereigarar	2018-	Årleg	Fjerne einer m.m. i tråd med skjutselsplanen. Styrt beiting av rydda areal.	kr 80 000			
8	Breheimen NP - VV0002830	Informasjon	Utarbeide nye informasjonsplakater (hovedplakat og temaplakat) etter ny merkevaremal for Norges nasjonalparker.	Nasjonalparkstyret		Sekretariat, SNO	2022-		Informasjonsplakater til informasjonspunkt Breheimen NP.	kr 150 000			
9	Breheimen NP - VV0002830	Informasjon	Etablere nye infopunkt med bakgrunn i prioritering i besøksstrategien.	Nasjonalparkstyret		Sekretariat, SNO	2022-		Erstatte tavler som vart øydelagt vinter 2020 i samsvar med den nye merkevaren	kr 250 000			
10	Vigdalen LVO-VV0002831	Skjtsel av vegetasjon	Hautbeite med hest, inngjerding og rydding av naturbeitemark på Fjellstølen.	Nasjonalparkstyret	Grunneigar, nasjonalparkstyret, SNO	Grunneigar	2016-	Årleg	Inngjerda beiting med hest. Hovudfokus på naturbeitemark kring Vigdalsstølen, jf. skjutselplan. Oppsetting/nedattaking av gjerde, rydding av naturbeitemark.	kr 20 000			
11	Vigdalen LVO-VV0002831	Uttak av fremmede arter	Opprydding etter hogst av gran på Sagavollen	Nasjonalparkstyret	Grunneigarar, Nasjonalparkstyret, SNO	Oddvar Vigdal	2022		Gran er hoggen ned, men gjenstår å rydde opp etter hogst.	kr 20 000			
12	Mørkridsdalen LVO-VV0002832	Skjtsel av vegetasjon	Fjerning av tisten på Dalen	Nasjonalparkstyret	Grunneigarar, Nasjonalparkstyret, SNO	Grunneigar	2015-	Årleg	Tiltak vart starta i 2015 og har hatt god verknad. Tiltaket bør følgjast opp nokre år til.	kr 15 000			
13	Mørkridsdalen LVO-VV0002832	Skjtsel av vegetasjon	Rydding, slått og beite på Liane	Nasjonalparkstyret	Grunneigarar, Nasjonalparkstyret, SNO	Grunneigar, evt Skjolden bygdeservice	2022		I samsvar med skjutselsplan skal stølsvollen kring Liane ryddast.	kr 20 000			
14	Mørkridsdalen LVO-VV0002832	Skjtsel av vegetasjon	Frstilling og nedskjering av alm i Mørkridsdalen	Nasjonalparkstyret	Skjolden sankelag, nasjonalparkstyret og SNO	Profesjonell trepleiar, anbod	2021-2025	Årleg	Skjutsel av styva alm i etter tilrådingar i skjutselsplanen.	kr 80 000			
15	Mørkridsdalen LVO-VV0002832	Skjtsel av vegetasjon	Rydding av problemvekst, slå og rake på Knivabakkli	Nasjonalparkstyret	Grunneigarar, Nasjonalparkstyret, SNO	Grunneigar	2021 -		Oppfølging av tiltak i 2020 der ein tek oppskot av bjørk og einer, tyrlhygg og brenneisle.	kr 10 000			
16	Vigdalen LVO-VV0002831	Skjtsel av vegetasjon	Rydding av problemvekster og tynning av skog på naturbeitemark Breidsete	Nasjonalparkstyret	Grunneigar, Nasjonalparkstyret, SNO	Grunneigar	2021 -		Rydding og slått som skildra i skjutselplan	kr 10 000			
17	Vigdalen LVO-VV0002831	Skjtsel av vegetasjon	Rydding av problemvekster og tynning av skog på naturbeitemark Drivande	Nasjonalparkstyret	Grunneigar, Nasjonalparkstyret, SNO	Grunneigar	2021 -		Rydding og slått som skildra i skjutselplan	kr 10 000			
18	Breheimen NP - VV0002830	Kunnskapsinnhenting	Ferdsestellere for å registrere ferdse: • i sårbare grotter i Dumdalen • på sti rett gjennom sårbart villreinområde i Raudalen i samarbeid med Jostedalshreen NP. • stor ferdse inn i nasjonalparken på Lomseggen som ikke er registrert enda.						Vi har to ferdsestellere i Breheimen fra før. Trenger to ferdsestellere til for å få gjort disse registreringene i 2022.				
19	Breheimen NP - VV0002830	Tilrettelegging/restaurering	Flaumen i Skjåk - Skader på infrastruktur Breheimen	Nasjonalparkstyret			2018 - 2022		Ligger fortsatt midler til egenandel Naturskadefondet i Skjåk Almennning (Rest: 217.590,-). Fullføres i løpet av 2022.	kr 0			
20	Høydalen LVO-VV0002827	Tilrettelegging	Reparere fundament til bru over Høya i Høydalen LVO.	Nasjonalparkstyret		Stibyggiaren, SNO	2022		1-2 dager med arbeid.	Midlar i Luster kommune?			
21	Mørkridsdalen LVO-VV0002832	Tilrettelegging	Utbetring buforvegen i Mørkridsdalen: Storatjødni, Svinetjødni, Haugsvegen, Råsamyri, Dulsetesvål	Nasjonalparkstyret	Grunneigarlag, beitelag, nasjonalparkstyre, SNO	Stibyggiaren	2022		Fleire punkt og strekningar er utfordrande for å få inn dyr på beite.	Midlar i Luster kommune?			
22	Mørkridsdalen LVO-VV0002832	Restaurering	Restaurere steingjerde på Dulsete.	Nasjonalparkstyret	Grunneigarar Dulsete, Nasjonalparkstyret, SNO	Stibyggiaren, SNO	2020-2023		Prosjekt over fleire år. Nedprioritert i 2019 pga flaumen, ingen tiltak i 2020 pga manglande arbeidskraft. Om arbeidskraft kjem i 2021 kan ein nytte midler i Luster kommune til tiltaket.	Midlar i Luster kommune?			
23	Mørkridsdalen LVO-VV0002832	Tilrettelegging	Grusing buforvegen Kakkhalsgjerde	Nasjonalparkstyret	Skjolden Grunneigarlag, Skjolden Sankelag, Nasjonalparkstyret, SNO	Skjolden bygdeservice	2022		Krevjande del av buforveg i fossesprøyt som særskilt om hausten kan vere farleg for folk og dyr når det fryr. Grus frå elva ligg ved Hødnevollen og er planlagt flydd inn med bigbag. Står att litt frå 2021.	Midlar i Luster kommune?			
24	Mørkridsdalen LVO-VV0002832	Tilrettelegging	Flytte stein frå slåtteeng ved Grasøy til Storetjødni, der dei kan nyttast som benk.	Nasjonalparkstyret	Skjolden Grunneigarlag, Skjolden Sankelag, Nasjonalparkstyret, SNO	Skjolden bygdeservice	2022		Flotte steinar vart henta i elva i samband med etablering av buforveg gjennom Grasøy. Desse vart ikkje nytta og ligg i dag midt på slåtteeng. Dei bør fjernast frå slåtteenga og kan vere fine sittebenkar ved turmålet Storetjødni.	Midlar i Luster kommune?			
25	Mørkridsdalen LVO-VV0002832	Restaurering	Restaurering av sti Rební – Skori - Myrasete	Nasjonalparkstyret	Grunneigar, Nasjonalparkstyret, SNO	Stibyggiaren, SNO	2020	2018-2022	Vart nedprioritert i 2019 pga flaumen. Stien er tenkt tilbakeført til kløvsti for kløvhestar på den gamle traseen. Tiltak starta i 2016, er tenkt gjennomført mellom Rebnisli og Myrasete (2016-2018 vart gjennomført mellom Rebnisli og Skårinsjøen). Grunneigar, Geirr Vetti, vil gå inn med ein vesentleg eigendel i prosjektet. Settast på vent, sherpaarbeid. Ikkje gjort noko i 2020	kr 0			
SUM:										kr 984 500	kr 0	kr 0	kr 0

Innspill om ønsket SNO ressurs i verneområder. (Sett inn nye linjer for hvert ønsket utført oppdrag)

2022									
Forvaltningmyndighet	Breheimen nasjonalparkstyre					Fylles ut av SNO			
Verneområde/Tema	Prioritering	Beskrivelse av oppdrag og metode	Forankring i planverktøy	Rapportering (Verneområdelogg, Artsobs, Natstat).	Merknad	Ansvarlig i SNO-L	Tidsbruk (dagsverk)	Gjennomført ja/nei	Kommentarer
Verneområde/Tilrettelegging									
Honnsrøve NR	2	Varding stig Botn-Åsen.	Skjøtselsplan	Verneområdelogg	Varding og noko rydding.	Øyvind Angard	1		
Breheimen NP	1	Sette opp skilt i Dumdalen i Breheimen NP.	Forvaltningsplan	Verneområdelogg	Sette opp hovedtavle nr 2 og mindre skilt ved inngangen til grottene.	Øyvind Angard	3		
Breheimen NP, Mysubytta LVO, Høydalen LVO, Strynefjellet LVO, Høyrokampen NAT, Honnsrøve NAT	1	Sette opp nye informasjonsplakater og stativ etter ny merkevare.	Tiltaksplan	Verneområdelogg	Bistå med å sette opp nye informasjonaplakater og nye informasjonapunkt etter ny merkevare.	Øyvind Angard	6		
Breheimen NP, Mørkridsdalen LVO, Vigdalen LVO	1	Sette opp nye informasjonsplakater og stativ etter ny merkevare.	Tiltaksplan	Verneområdelogg	Bistå med å sette opp nye informasjonaplakater og nye informasjonapunkt etter ny merkevare.	Liv Byrkjeland	3		
Breheimen NP	1	Fjerning av gammelt gjerde på Dyringsøe.	Forvaltningsplan	Verneområdelogg		Øyvind Angard	2		
Breheimen NP	1	Skifte ut gamle og slitne løveskilt. Kontroll informasjonsskilt.	Forvaltningsplan	Verneområdelogg	Sette opp droneskilt (underskilt på løveskilta) i innfallsportar til Breheimen NP med sårbare artar, jf. Sårbarheitskartlegging.	Liv Byrkjeland	2		
Breheimen NP	1	Skifte ut gamle og slitne løveskilt. Kontroll informasjonsskilt.	Forvaltningsplan	Verneområdelogg	Sette opp droneskilt (underskilt på løveskilta) i innfallsportar til Breheimen NP med sårbare artar, jf. Sårbarheitskartlegging.	Øyvind Angard	2		
Verneområde/Skjøtsel									
Mysubytta LVO, Høydalen LVO	1	Oppfølging av tiltak med bakgrunn i skjøtselsplan og tiltaksplanene.	Skjøtselsplan	Verneområdelogg	Bistand og oppfølging av tiltak gjennom skjøtselsavtaler, rydding og hogst.	Øyvind Angard	5		
Høydalen LVO	1	Inngjerding av beiteareal på Nordre Høydalen.	Skjøtselsplan	Verneområdelogg	Bistå med inngjerding av areal for å få opp beitetrykket og rydde naturbeitemark for ener m.m. Oppfølging av tiltak underveis.	Øyvind Angard	2		
Vigdalen LVO, Mørkridsdalen LVO	1	Oppfølging av tiltak med bakgrunn i skjøtselsplan og tiltaksplanene.	Skjøtselsplan	Verneområdelogg	Bistand og oppfølging av tiltak gjennom skjøtselsavtaler, beiteprosjekt, rydding og hogst.	Liv Byrkjeland	4		

Mørkridsdalen LVO	1	Oppfølging av tiltak i lauveng og haustingsskog.		Verneområdelogg	Planlegge og følge opp arborist i felt, samt fristilling av alm.	Liv Byrkjeland	5		
Vigdalen LVO	1	Rydde hogstavfall etter uttak av gran.	Skjøtselsplan	Verneområdelogg		Liv Byrkjeland	1		
Vigdalen LVO	2	Slått og rydding ved Mørkrid og på Berget.	Skjøtselsplan	Verneområdelogg	Årleg slått av lauveng ved Mørkrid og rydde på Berget for å få vekk høgstauder og få fram slåttearter, samt tiltak mot lauvoppslag.	Liv Byrkjeland	2		
Verneområde/Bevaringsmål - kartlegging - registreing									
Mysubytta LVO, Høydalen LVO	1	Overvaking og oppfølging av bevaringsmål.	Skjøtselsplan	NatStat		Øyvind Angar	2		
Mørkridsdalen LVO, Vigdalen LVO	1	Overvaking og oppfølging av bevaringsmål.	Skjøtselsplan	NatStat		Liv Byrkjeland	3		
Mørkridsdalen LVO, Vigdalen LVO	2	Registrering av teknisk installasjon.	Forvaltningsplan	Verneområdelogg	Mål på bygningar og registrering av andre installasjonar. Prioritere stølsområde med høg aktivitet.	Liv Byrkjeland	4		
Breheimen NP, Vigdalen LVO og Mørkridsdalen LVO	1	Overvaking og fjerning av framande artar, gran.	Skjøtselsplan	Verneområdelogg		Liv Byrkjeland	2		
Breheimen NP	1	Settje ut og følge opp ferdselsteljarar.	Forvaltningsplan	Verneområdelogg	Oppsett og nedattaking, inkl. oppfølging.	Liv Byrkjeland	2		
Breheimen NP	1	Settje ut og følge opp ferdselsteljarar.	Forvaltningsplan	Verneområdelogg	Oppsett og nedattaking, inkl. oppfølging.	Øyvind Angard	4		
Verneområde/Tilsyn og kontroll									
Breheimen NP, Mysubytta LVO, Høydalen LVO, Strynefjellet LVO, Høyrokampen NAT, Honnsrøve NAT	1	Oppfølging av dispensasjonar, både styrevedtak og delegerte vedtak, inkludert kontroll av motorferdsel.	Forvaltningsplan	Verneområdelogg	Generell prioritering av kontrollverksemd. Kontroll/Godkjenning av tiltak, inkludert kontroll av motorferdselløyve/køyrebok når løyvet er gjeldande.	Øyvind Angard	5		
Breheimen NP, Mørkridsdalen LVO, Vigdalen LVO,	1	Oppfølging av dispensasjonar, både styrevedtak og delegerte vedtak, inkludert kontroll av motorferdsel.	Forvaltningsplan	Verneområdelogg	Generell prioritering av kontrollverksemd. Kontroll/Godkjenning av tiltak, inkludert kontroll av motorferdselløyve/køyrebok når løyvet er gjeldande.	Liv Byrkjeland	5		

ST 27/21 Delegerte vedtak /

**DS 32/21 Delegert vedtak - Breheimen NP - Høyrokampen NAT -
Dispensasjon - 2021 - Drone - Leting etter sau - Lom samarbeitlag
2021/9605**

**DS 33/21 Delegert vedtak - Breheimen NP - dispensasjon - motorferdsel -
2022 - snødekt mark - transport til hytte i Lundadalen - Stein Magne
Lundemo 2021/10791**

ST 28/21 Referatsaker /

**Rapport 2021 - Breheimen NP - midlertidig installasjon - prototypetest av
flomvarslingstjeneste på vassdraget Skjøle i Lundadalen - Flomrespons
- Pipelife Norge AS 2021/5826**

ST 29/21 Eventuelt /